

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΟΥ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Συνοπτική έκθεση πεπραγμένων τοῦ ἔτους 1987

Τὸ προσωπικὸ τοῦ Κέντρου ἀποτελοῦν ὁ Διευθυντής του Δ. Σοφιανός (Διευθυντής ἀπὸ τὸ 1984, συντάκτης ἀπὸ τὸ 1966) καὶ οἱ συντάκτες Ἰωάννα Κόλια (ἀπὸ 27-2-1973) Κ. Λάμπας (ἀπὸ 1-10-1974), Ἐλένη Ἀγγελομάτη-Τσουγκαράκη (ἀπὸ 6-12-1974), Πηνελόπη Παπαδοπούλου-Στάθη (ἀπὸ 29-7-1975), Ρόδη-Ἀγγελικὴ Σταμούλη (ἀπὸ 9-11-1981) καὶ Δ. Τσουγκαράκης (ἀπὸ 19-12-1984). Παραμένουν κενές δύο ὀργανικὲς θέσεις συντακτῶν. Τὸ Κέντρο στερεῖται ἐπίσης δακτυλογράφου, ἐδῶ καὶ δύο χρόνια, πράγμα ποῦ δυσχεραίνει τὴν ὁμαλὴ λειτουργία του.

Στὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου ἀποπερατώθηκε ἡ ἐκτύπωση καὶ κυκλοφόρησε ὁ Β' τόμος τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου «Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά». Στὸν τόμο αὐτό, ποῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ 360 σελίδες καὶ 50 πίνακες ἐκτὸς κειμένου, περιλαμβάνονται μελέτες τοῦ ἐπόπτη τοῦ Κέντρου Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Μ. Μανούσακα, τοῦ Διευθυντῆ Δ. Σοφιανοῦ καὶ τῶν συντακτῶν Πηνελόπης Στάθη, Δ. Τσουγκαράκη, Ἐλένης Ἀγγελομάτη-Τσουγκαράκη καὶ Κ. Λάμπρα, καθὼς καὶ δύο μικρές, ἀνέκδοτες ἕως τῶρα, ἐργασίες τοῦ Μ. Γεδεών.

Στὰ πλαίσια τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐκδοτικῶν προγραμμάτων τοῦ Κέντρου, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰδικῶν ἐνασχολήσεων τοῦ Προσωπικοῦ, ἔγιναν καὶ οἱ ἐξῆς ἐργασίες:

α) Ὁ Διευθυντής τοῦ Κέντρου Δ. Σοφιανός ἀσχολήθηκε μὲ τὴ σύνταξη τοῦ Δ', καὶ τελευταίου, τόμου τοῦ Καταλόγου τῶν χειρογράφων τῶν μετεωρικῶν μονῶν, ὁ ὁποῖος θὰ περιλαμβάνει τὴν περιγραφή τῶν 120 περίπου κωδίκων τῆς Μονῆς τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὅπου ἔχουν περιέλθει καὶ οἱ κώδικες τῶν μικρότερων μονῶν, Ρουσάνου καὶ Ἀγίου Νικολάου Ἀναπαυσᾶ. Ἦδη ἔχει ἀποπερατωθεῖ ἡ ἀναλυτικὴ καὶ λεπτομερὴς περιγραφή τῶν 90 κωδίκων.

Γιὰ τὸν ἐπὶ τόπου ἔλεγχον, τὴ σύνταξη τῶν περιγραφῶν τῶν χειρογράφων αὐτῶν καὶ ἄλλες ἀπαραίτητες διακριβώσεις μετέβη ὁ Διευθυντής τοῦ Κέντρου (μὲ προσωπικά του ἔξοδα) στὴ Μονὴ Ἀγίου Στεφάνου τῶν Μετεώρων (ὅπου φυλάσσονται καὶ τὰ χειρόγραφα τῆς Ἁγίας Τριάδος) κατὰ τοὺς μῆνες Μάρτιο/Ἀπρίλιο, Ἰούλιο/Αὐγουστο καὶ Νοέμβριο, παρέμεινε δὲ ἐκεῖ, κάθε φορὰ, ἐπὶ 15 περίπου ἡμέρες.

Μετέσχε στὸ 1ο Συμπόσιο Τρικαλινῶν Σπουδῶν (6-8 Νοεμ., Τρίκαλα) μὲ τὴν

έξῃς ἀνακοίνωση, πού ἔγινε στή Μονή Μεταμορφώσεως τῶν Μετεώρων: «Τά χειρόγραφα τῶν Μετεώρων: Ἱστορική ἐπισκόπηση-Γενική θεώρηση».

β) Ἡ συντάκτρια Ἰωάννα Κόλια συνέχισε τήν ἐνασχόλησή της μέ τίς ἐπιστολές (πού ὑπολογίζονται σέ 750 περίπου) τοῦ Ἀγραφιώτη ἱερομονάχου, διδασκάλου καί ἱατροῦ Ἀναστασίου Γορδίου (1654-1729). Ἀποδελτιώθηκαν οἱ ἐπιστολές οἱ περιεχόμενες στούς ἀγιορείτικους κώδικες Ἀγ. Παντελεήμονος 693 καί 781, ὡς καί στόν κώδ. Ζαγοράς 84 κ.ἄ., ἐντοπίστηκαν δέ οἱ ἤδη δημοσιευμένες ἀπ' αὐτές. Ἀρχισε καί προχώρησε ἡ μεταγραφή ἐπιστολῶν ἀπό τοὺς κώδ. Ε.Β.Ε. 2188 καί Γ.Α.Κ. 171 (ἐδῶ περιέχονται οἱ μεγαλύτερες συλλογές, ὑπάρχει δέ ἀπόλυτη ἀντιστοιχία μεταξὺ τῶν δύο χειρογράφων), συχνά σέ ἀντιπαραβολή μέ τόν κώδ. Ἀγ. Παντελεήμονος 693 καί μέ ἄλλους.

Ἡ ἴδια συντάκτρια ἀσχολήθηκε, παράλληλα, καί μέ τίς συλλογές ἐπιστολῶν τοῦ ἱερομονάχου Ἀθανασίου, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀναστασίου Γορδίου, πού περιλαμβάνονται στούς κώδ. Ἀγ. Παντελεήμονος 693 καί 781. Οἱ ἐπιστολές αὐτές, μαζί μέ σχετική μελέτη, θά δημοσιεθοῦν σέ προσεχῆ τόμο τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κέντρου.

γ) Ὁ συντάκτης Κ. Λάμπας ὀλοκλήρωσε τὸ σχολιασμό τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Θεσσαλοῦ λογίου κληρικοῦ καί Διδασκάλου Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων (1780-1857), οἱ ὁποῖες θά περιληφθοῦν στόν Α' τόμο τῆς ἀλληλογραφίας αὐτῆς. Ὁ Α' τόμος εἶναι ἤδη καθ' ὅλα ἔτοιμος γιά τὸ τυπογραφεῖο, καί μόνο γιά γραφειοκρατικούς λόγους δὲν ἔγινε ἀκόμη δυνατὴ ἡ παράδοση στὸ τυπογραφεῖο καί ἡ ἔναρξή τῆς ἐκτύπωσής του. Στὸ πρόγραμμα αὐτὸ συμμετέχει καί ἡ συντάκτρια Ρόδη Ἀγγελικὴ Σταμούλη.

Ὁ Κ. Λάμπας ἀσχολήθηκε ἐπὶ πλέον μέ τήν ἐπεξεργασία τῶν καταστίχων τῆς ἐπισκοπῆς Σταγῶν, πού σώζονται στή Μονή Βαρλαάμ τῶν Μετεώρων (κώδ. 223-261 καί 268-273, ΙΗ' αἰ.).

Συμμετέχε στὸ Διεθνὲς Συμπόσιο «Πανεπιστήμιο: Ἰδεολογία καί Παιδεία» (21-25 Σεπτ., Ἐθν. Ἰδρ. Ἐρευνῶν), ὅπου παρουσίασε ἀνακοίνωση μέ θέμα: «Τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν στόν 19ο αἰώνα».

δ) Ἡ συντάκτρια Ἐλένη Ἀγγελομάτη-Τσουγκαράκη ἀσχολήθηκε μέ τὴ σύνταξη εὐρετηρίων τοῦ Δ' τόμου τοῦ Καταλόγου τῶν Χειρογράφων τῶν Μετεώρων. Συνέχισε καί προχώρησε τίς ἐργασίες της γιά τὸ πῶς εἶδαν οἱ περιηγητὲς τίς γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος (16ος-19ος αἰ.) καί γιά τὸν Γεώργιο Χρυσόγονο τὸν Τραπεζούντιο (18ος αἰ., ἐκδοση ἔργων καί ἐπιστολῶν του, βιογραφικὰ στοιχεῖα κ.ἄ.). Συμμετέ-

σχε στο Cretan Exploration Project (3ος χρόνος). Με ύποτροφία του British Council συνέχισε τις έρευνές της σε 'Αρχεΐα και Βιβλιοθήκες τής Βρεταννίας για έντοπισμό και μελέτη ανέκδοτων περιηγητικῶν χειρογράφων.

ε) 'Η συντάκτρια Πηνελόπη Στάθη συνέχισε και προχώρησε σημαντικά την αποδελτίωση τῶν φακέλων του Γραμματοφυλακείου του Μετοχίου του Παναγίου Τάφου τής Κωνσταντινουπόλεως. Συγκεκριμένα αποδελτίωσε και συνέταξε περιλήψεις περιεχομένων του φακέλου «'Αλληλογραφία Τουρκίας, 1575-1730». 'Ο φάκελος αυτός περιέχει έπιστολές πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, 'Ελλήνων λογίων κ.ά. (350 περίπου έγγραφα). Παράλληλα, ασχολήθηκε με τή συμπληρωματική ταξινόμηση και καταγραφή του 'Αρχείου (που έχει δωρηθεΐ και ανήκει στο Κέντρο) του Κωνσταντινουπολίτη λογίου ΜΙΣΝ (= Μιλτιάδη 'Ι. Νομίδη), παρουσίαση του όποιου θα γίνει σε προσεχῆ τόμο του περιοδικού του Κέντρου.

5) 'Η συντάκτρια Ρόδη-'Αγγελική Σταμούλη συνέχισε τή συμμετοχή της (από κοινού με τον Κ. Λάππα) στο πρόγραμμα τής εκδόσεως τής αλληλογραφίας του Κωνσταντίνου Οικονόμου του έξ Οικονόμων. 'Ασχολήθηκε επίσης με τήν ταξινόμηση και μελέτη του 'Αρχείου του Πρεβεζάνου έμπορου Μαρίνου Λουρόπουλου (τέλη 18ου-άρχες 19ου αΐ.), τὸ όποιο τής έχει παραχωρηθεΐ για ταξινόμηση και έπιστημονική αξιοποίηση. Τὸ αρχείο αυτό περιλαμβάνει περίπου 1000 έγγραφα (έμπορική αλληλογραφία), από τὰ όποια μετέγραψε περίπου 550. Παράλληλα, συνέχισε τις αποδελτιώσεις τῶν συμβολαιογραφικῶν κωδίκων του 'Αρχείου τής 'Ιερᾶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως και Πρεβέζης.

ζ') 'Ο συντάκτης Δ. Τσουγκαράκης ασχολήθηκε με τή σύνταξη εύρετηρίων του Καταλόγου (Δ' τόμος) τῶν Χειρογράφων τῶν Μετεώρων Προχώρησε τήν έρευνά του για τή συγγραφή εργασίας σχετικής με τὸ έμπόριο σιταριού στη Βενετοκρατούμενη Κρήτη, που θα δημοσιευθεΐ σε προσεχῆ τόμο του περιοδικού του Κέντρου. 'Ελαβε μέρος, για τρίτη χρονιά, στο πρόγραμμα Cretan Exploration Project (διεπιστημονική έρευνα τής Δυτ. Μεσαρᾶς Κρήτης). Συμμετέσχε στο συλλογικό έργο «Κρήτη, 'Ιστορία και πολιτισμός», τόμος Α', 'Ηράκλειο 1987, με συγγραφή δύο κεφαλαίων (Ρωμαϊκή και Βυζαντινή Κρήτη).

'Η βιβλιοθήκη του Κέντρου, παρά τὰ ανεπαρκέστατα κονδύλια που διατίθενται για τὸν έμπλουτισμό της (έδῶ και τρία χρόνια δὲν έχουν διατεθεΐ χρήματα για τήν αγορά έλληνικῶν βιβλίων και περιοδικῶν), απέκτησε έφέτος 200 περίπου

νέους τόμους (άρ. βιβλίου εισαγωγῆς 9001-9210) ἀπὸ δωρεές, ἀνταλλαγές ἢ ἀγορές.

Πρέπει νὰ προστεθεῖ, τέλος, ὅτι πολὺς χρόνος δαπανήθηκε ἀπὸ ὄλο τὸ προσωπικὸ γιὰ τὴ διεκπεραίωση διοικητικῶν καὶ ἄλλων γραφειοκρατικῶν διαδικασιῶν (ἀφοῦ τὸ Κέντρο δὲν διαθέτει διοικητικὸ ὑπάλληλο-δακτυλογράφο), καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση εἰδικῶν ἐρευνητῶν, Ἰδρυμάτων καὶ Ἰνστιτούτων, τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, πού ἀποτάθηκαν στὸ Κέντρο γιὰ διάφορα ἐρευνητικὰ καὶ ἄλλα θέματα.

Τὸ προσωπικὸ τοῦ Κέντρου παρακολούθησε τὶς ἐργασίες τῶν συνεδρίων πού ἔγιναν στὸ Ἔθν. Ἰδρυμα Ἐρευνῶν γιὰ τὸ Πανεπιστήμιο (21-25 Σεπτ.), γιὰ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση καὶ τὸ Νέο Ἑλληνισμὸ (14-17 Ὀκτ.), καὶ γιὰ τὰ ἑλληνικὰ Ἀρχεῖα (Δεκ.).

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου

Δ. Ζ. Σοφριανὸς